

Írta: Dettre Erzsébet

Egy magyartanár feljegyzései

A Rákospalotai Leánynevelő Otthonban töltött két félév tapasztalatai

III. rész

A csoportok mindennapi élete

A javítóintézeti nevelés elsődleges színtere a csoportélet. A 14-18 beutalt lányt összesen 2 csoportra osztották, melyek lakhelye egy épületben, de egymástól elkülönítve helyezkedik el. A csoportoknak összesen hat éjszakai gyermekfelügyelője van, akik közül páran felváltva mindkét csoportnál dolgoznak, az A csoportnak két, a B csoportnak egy saját nevelője van, és a legutóbbi időig volt még egy nappalos gyermekfelügyelő, aki szükség szerint önállóan is ellátott nevelői feladatokat mindkét csoportnál. Szintén a szükségleteknek megfelelően dolgozik mindkét csoportnál a nevelési igazgatóhelyettes, valamint tanítási szünetek idején a tanárok. Az intézeti nevelés koncepciója szerint a mindennapi tevékenységek keretein belül kell a legfontosabb fejlesztési feladatokat megoldani, annál is inkább, mivel - mint említettem - semmilyen pszichológiai, a személyiségfejlődésüket segítő csoport-, vagy egyéni foglalkozás nincs. Ilyen körülmények között a nevelés szinte teljes felelőssége a nevelőkre hárul, aminek általában nem tudnak eleget tenni képzetlenségük miatt. Ez persze nemcsak rákospalotai probléma, hiszen megfelelő képzés hiányában máshol is jórészt csak tanárokat, gyógypedagógusokat alkalmazhatnak erre a munkára. Nem is beszélve a gyermekfelügyelőkről, akiknek legfeljebb, ha érettségjük van, de az átadókönyvben időnként olvasható üzenetek alapján még ez is erősen kétséges. Bár súlyos anyagi vonzatai lennének, úgy gondolom, a gyermekfelügyelő elnevezést és státust meg kellene szüntetni a nevelőotthonokban, hogy a csoportokban csak egyenrangú nevelők foglalkozhassanak a gyerekekkel éjjel és nappal is, egymást váltogatva. Úgy tűnik ugyanis, nem szerencsés, ha a növendékek látják, hogy a velük foglalkozó emberek között hierarchia van; ezzel tudatosan vissza is élnek. Másrészt a konfliktusok, problémák sem kötődnek napszakhoz és munkabeosztáshoz, vagyis mindig szükség van egy felkészült, kompetens, határozni tudó nevelő jelenlétére. Az ideális persze az lenne, ha mindenki, akire a lányok hosszabb-rövidebb ideig rá vannak bízva (a konyhasóktól a tanárokon és a kertészen át a munkaoktatókig) kapna megfelelő felkészítést, hogy alkalmas legyen a felmerülő problémák kezelésére.

A gyermek-felügyelőséggel kapcsolatos ellenérzéseimet az előző gondolatok leírása óta igazolta, egy idén tavasszal történt eset. Azzal a – szinte analfabéta – nappalos gyermekfelügyelővel történt, aki rendszeresen látott el valójában nevelői feladatokat.

Egy alkalommal különböző, a csoportban előfordult konfliktusok és saját fáradtsága miatt olyan felfokozott idegállapotba került, hogy idegességében adott egy pofont az egyik terhes növendéknek, aki ezután társaival együtt a gyermekfelügyelőre támadt. Mi, akik aznap nem voltunk szolgálatban, az esetről a húsvét előtti team-megbeszélésen, a növendékek eltávozásának megtárgyalásakor szereztünk tudomást a nevelési ig.h. elbeszéléséből. (Az érintett gyermekfelügyelő akkor már szabadságon volt, a lányok pedig nem szoktak jelen lenni a megbeszélésen.) A nevelők azt javasolták, felejtjük el az ügyet, és senkit se büntessünk meg. A tanárok, oktatók, ezt helytelenítették, mint ahogy azt is, hogy a

történetek után nem készült azonnal jegyzőkönyv. Így hosszas vita eredményeképpen az intézeti tanács két nappal megrövidítette a főszereplő növendék húsvéti szünetét, kérve egyszersmind az eset kivizsgálását, hiszen a gyermekfelügyelő fegyelmi felelősségre vonása ilyenkor elengedhetetlen. Az ügyet ettől kezdve a feledés homálya borította, s csak informálisan értesültem vagy egy hónap múlva arról, hogy a fegyelmi lezajlott, de a döntést nem ismerem, mint ahogy más tanárok sem. Nem tudjuk tehát, hogy csak a gyermekfelügyelőt vonták-e felelősségre, vagy az ő főnökét is, aki szabálytalanul, felkészültségének nem megfelelő munkára osztotta be őt (az elvégzett munkáért járónál lényegesen kevesebb bérért), ráadásul tíz napon át, pihenés nélkül. Arról is csak véletlenül értesültünk, hogy nem sokkal az iskolaév vége előtt-miután kétszer is sikerült egy növendékünk szökését akaratlanul elősegítenie - a gyermekfelügyelőt, P.B.-t eltávolították az intézetből, ráolvasva az intézetben uralkodó teljes fejtelenséget.

A csoportok lakótere: egy fürdőszoba, kis konyha, társalgó színes tévével és a két csoportnak egy közös videóval valamint maximum négy személyes szobák, amelyeket napközben a szabály szerint zárva kellene tartani. Személyes holmijait mindenki saját, zárható szekrényében tárolhatja, ami persze nem akadályozhatja meg a gyakran nagy botrányokra okot adó ruhacseréket vagy -lopásokat. Birodalmukat a csoportok maguk dekorálhatják, de maguk is tartják rendben. Mivel az intézetben külön mosoda nem működik, ruháikat, ágyneműiket is maguk mossák a lányok. Az étkezést az üzemi konyha biztosítja a szombat estét kivéve, amikor a csoportoknak kell bevásárolniuk és vacsorát főzniük. Ebben és egyéb háztartási fortélyok elsajátításában segíti őket a heti kétszeri kötelező háziasszonyképző tanfolyam /HAK/, amit nagyon szívesen látogatnak.

A növendékek kötelező délutáni elfoglaltságai a HAK, a napi egy-két órás kötelező tanulás-leckeírás, a heti egyszeri testnevelés, és a csoport lakhelyének takarítása. Ezekon kívül az igényeknek megfelelően vagy dolgozgatnak – takarítás, kertészkedés, egyéb aktuális feladatok –, vagy szabadidős programokon vesznek részt.

Kulturális programok

Szabadidejükben a lányok kéthetente (miért csak kéthetente, és nyáron miért nem?) látogathatják az intézeti könyvtárat és fotószakkört, hétvégén a Granasztói Szilvia vezette kreatív szakkört és néha csoportosan uszodába, vagy kimenőre mehetnek. A csoportos kimenőkön a nevelők a könnyebb ellenállás irányában haladva leggyakrabban fagyizni, cigányzenei műsorokra vagy az újpesti kínai piacra viszik őket, ahol több ízben loptak ruhát, cipőt, cukrot stb., s a nevelők mindezt hagyták... Az intézet vezetősége időnként próbálkozik a mindenki által kedvelt cigányzene és -tánc valamelyest szervezettebb tanításával. Ennek eredményeképpen 1995-ben sikerült megszervezni a NEVI cigány szociális munkás hallgatóinak önkéntes közreműködésével néhány folklórestet. Másik népszerű kezdeményezés az Iványi Gábor lelkész által vezetett bibliaóra volt.

Sajnálatosnak tartom, hogy programkínálatával az intézet elsősorban kiszolgálni kívánja a gyerekek igényeit, ahelyett, hogy orientálná őket.

A csoportnevelés eszközei

Az intézetben alkalmazott nevelési módszerek szűkösségét mutatja a jutalmazás és büntetés-privilegizált – csaknem kizárólagos – szerepe. A jutalmak sorában a legfontosabb a

nevelési fokozatba sorolás (összesen három van, s a magasabb fokozatokkal több kedvezmény - gyakoribb eltávozás, jog ahhoz, hogy a növendék felügyelet nélkül is lent lehessen az udvaron, utcán stb. -jár együtt), a kimenő, az eltávozás és a szabadság. Büntetés: nevelési fokozat visszavétele, szabadság, eltávozás vagy kimenő megtagadása, eltiltás a telefonbeszélgetéstől valamelyik családtaggal, ismerőssel, korrekciós csoportba sorolás. (Ez a fenyítés - nevelői létszámhiány miatt -1995-ben megszűnt.) Köztes eszköz még a fizetés, hiszen azt a munkájukért - idetartozik a tanulás is – adják ugyan, de beleszámít a viselkedés, a jó szándék is. A fizetés 40 Ft/óra, amiből levonják a jelképes, havi kb. 4400 forintnyi intézeti ellátási díjat. Vagyis, amit valóban megkapnak, az hazautazásra, cigarettára és zsebpénzre elég. A cél ezzel – a jutalmazáson kívül – az is, hogy megtanuljanak önállóan gazdálkodni a pénzzel. Ezt szolgálja az az elv is, hogy minden szándékosan okozott kárt meg kell téríteniük az intézetnek. Sajnos, a módszer alkalmazása nem lehet eléggé következetes, mert ha valakinek több levonása lenne, mint amit keresett, akkor részben vagy teljesen elengedik a büntetést, vagy a fizetést kerekítik felfelé. Ha ugyanis nem marad zsebpénze, akkor nem tud hazautazni, ami túl nagy büntetés. Ha pedig a kimenők idejére nem marad költőpénze, akkor lopni fog, s ezt jó lenne elkerülni. Persze, tapasztalatom szerint, a költőpénz sosem elég, ezért többen így is, úgy is lopnak....

Bár az intézeti szabályzat eléggé világosan kimondja, milyen cselekedet milyen büntetést vagy jutalmat érdemel, annak értelmezése és alkalmazása igen eltérő. A szabályzatban megállapított két hónap letöltése után mindenkinek járnak a kedvezmények, mindenkit besorolnak kettes majd hármas nevelési fokozatba, mindenki megkapja az eltávozást, kimenőt stb., s ahhoz kell különleges indok, hogy eltérjenek ettől. A növendékekkel szembeni elvárásokat nem az ők lelki, intellektuális és egészségi állapota alapján differenciálják, hanem a nevelők személyisége alapján. Vagyis, míg egy adott engedetlenséget az egyik nevelő szó nélkül eltűr, ugyanazért a másik egy hónapig nem engedi kimenőre a növendéket... S mivel a csoportba kerülést is csupán a véletlen, illetve az üres hely határozza meg, nyugodtan állíthatom, hogy az intézetben nincsen egységes nevelési koncepció. A gyerekek ezt igazságtalansággként, kivételezésként élik meg. Úgy érzik, az a növendék kap több kedvezményt, aki valamilyen oknál fogva jóban van a nevelőjével, vagy az, aki nagyszájú, kezelhetetlen. A renitenstől, aki csak gondot okoz, nevelője igyekszik mielőbb megszabadulni, tehát hamar hozzájárul a szabadon bocsátásához, a kezes, segítőkészre viszont neki van szüksége, tehát azt igyekszik minél tovább benntartani.

Itt csak az N.R. és Sz. R. szabadon bocsátása körül kiobbant vitákat említem meg.

Sz. R. március végén érkezett az intézetbe, és a naptári egy év leteltekor nem egészen 70 napnyi szökése volt, ami abból adódik, hogy szabadságairól soha nem jön vissza időben. A szökések alatt barátjánál lakik, akivel együtt járnak el lopni a város üzleteibe. Saját bevallása szerint kb. százötven évnyi börtönre való holmit loptak össze szökései alatt. A fő bűnösnek ebben barátja látszik, aki nem hajlandó dolgozni, s akit Sz.R. szülei sem szeretnek életmódja miatt, de a békesség kedvéért többször felajánlották lányuknak, hogy költözzenek hozzájuk; ám a fiú erre sem kapható. R. egyébként, amikor bent van, végtelenül kedves, őszinte, segítőkész és szorgalmas, bár nagyon nehezen – egyre nehezebben – túri a bezártságot. Csoportjában hosszú ideig ő volt az egyetlen növendék, akire bármilyen feladat elvégzésénél biztosan számíthattak a nevelők, még akkor sem szökött meg, amikor az ebédeket kellett kihordania a környéken lakóknak. Legnagyobb bűne az I-hez való túlzott ragaszkodás, ami lopásokra és szökésekre sarkallja. (A fiú már nagykorú, R.

körülbelül 13 éves kora óta él vele. Lopások miatt büntetőeljárás van ellene folyamatban.) Ez a kislány több, mint egy év intézeti nevelés alatt egyszer sem érte el a legjobb -hármas - nevelési fokozatot, miközben lényegesen megbízhatatlanabb, szemtelen, lusta lányok igen, s amikor a szabadon bocsátásra került volna a sor, őt a nevelők (a pszichológus és a tanárok ellenében) nem javasolták.

*

N.R. májusban több mint egy éves szökés után került vissza hozzánk, mindenki nagy bosszúságára, hiszen kezelhetetlen, agresszív, domináns egyéniségként félő volt, hogy állandóan szökni próbál majd, és rossz hatással lesz a többiekre. Minthogy hosszú távolléte idején több bűncselekménybe is belekeveredett, kb. júniusra várható volt egy bírósági tárgyalása. A nevelési igazgató helyettes mindezeket figyelembe véve azt javasolta, a tárgyalás után engedjük haza eltávozásra, hiszen mindenképp elmegy úgyis, akkor menjen engedéllyel. Az ötletet tiltakozás fogadta, hiszen szabály van arra, hogy szökés után legalább két hónapnak kell eltelnie az első eltávozásig, és ezt még olyankor is betartjuk, amikor gyerek várja haza növendékünket. R. tehát nem kapta meg az eltávozást, de nem is várta meg, mert minden adandó alkalommal megszökött. Végül – talán a negyedik szökése után – közölték vele, hogy – bármilyen meglepő is - hamarosan letelik a 365 nap, amit az intézetben bent töltött, és akkor javasolni fogják szabadon bocsátását. Ettől kezdve legalább nem szökött többet, de továbbra sem végzett semmilyen munkát, szemtelen, agresszív volt és egy-két befolyásolható növendéket is ilyen magatartásra sarkallt. Az intézeti tanácsból korántsem értett mindenki egyet a szabadulásával, hiszen R. semmilyen szempont szerint sem érdemelte meg a szabadulást, csupán kezelhetetlenségével harcolta ki. Ebben a döntésben végső soron az intézet tehetetlensége nyilvánult meg, a gyerekek számára pedig az agresszivitásnak és szemtelenségnek a jóság, engedelmesség feletti győzelmét üzeni.

N.R.-t egyébként azóta már viszontláttam a televízió Kék percek műsorában...

Egy-egy növendék szabadon bocsátását, jutalmazását azért is tudja a csoportnevelő könnyen elérni, mert a növendékek fölött neki van a legnagyobb hatalma: a fizetést kivéve a jutalmakat és büntetéseket ő kezdeményezi, és jószerivel ő is dönti el. Elvileg ugyan a végső szó kimondásához a növendékek leg többet foglalkozó összes munkatárs (tanárok, szakoktatók, nevelők, gyermekfelügyelők) véleményét is figyelembe kell venni, nem egyszer előfordult, hogy egy-egy növendék kérelme mégsem került el például a tanárokhoz, vagy éppen valakinek a kifejezett tiltakozása ellenére döntöttek valamilyen irányban. Úgy gondolom, ilyen esetekben kissé túlzott a nevelők hatalma, s ezt nem mindig szerencsésen használják fel. A kérelmezés jelenlegi módszere – a körözési lap, melyre maga a növendék gyűjti össze személy szerint a vele foglalkozó részlegek képviselőinek javaslatát – eleve nem túl szerencsés. Ilyen módon ugyanis minden döntés a lányok szemében egy-egy személy saját szeszélyeként jelenik meg, s nem mint az ő viselkedésük következménye.

Szerencsésebb lenne, ha a gyermekek sorsát, jutalmazását érintő kérdésekben a döntések testületileg, konszenzusos formában születnének, és lehetőség lenne a növendék meghallgatására is, hiszen azt sem tagadhatjuk, hogy néha egy-egy nagyobb balhét valójában a tanárok vagy nevelők pedagógiai ügyetlensége vált ki.

Mindezek mellett azonban csak ismételni lehet a gyermekek fejlődéséhez nyújtandó sokoldalú, multidiszciplináris támogatás szükségességét, ami nélkül valójában senkinek semmi joga elbírálni a fejlődésüket, vagy elmarasztalni őket a javulás hiánya miatt.

Nevelők - és tanárok

Tapasztalatom szerint az intézeten belül a nevelők (gyermekfelügyelők) és tanárok (oktatók) csoportja szinte ellenségként állt szemben egymással. Egymás javaslatait, kérdéseit visszautasítással; gyanakvással fogadják. A másik fél munkájában igyekeznek elsősorban a rosszat meglátni, azt, hogy a nevelők délutánonként túl sokáig beszélgetnek-kávéznek a nevelői szobában, magukra hagyva a növendékeket a csoportban, illetve azt, hogy a tanárok néha tíz-tizenöt percet is késnek az órákról.

A kommunikáció-képtelenség fő oka azonban feltehetően az egységes nevelési elvek és követelményrendszer hiánya.

Súlyos viták voltak a team-összejöveteleken például néhány szabadon bocsátás körül, megint a tanár-nevelő törésvonal mentén, és bármi lett is az intézeti tanács határozata, a bírónő mindig a nevelők véleménye alapján döntött. Én – bár több tanuló szabadulását értem meg az intézetben, s ezek között vitatható is volt – csak egyetlen esetben, mint a tanuló osztályfőnöke találkoztam a bírónővel, az ő kérésére. A többiek ottlétem alatt egyáltalán nem is találkoztak velem. Az intézeten belüli tájékoztatásra vall, hogy csak távozásom előtt derült ki, jogom lett volna mindig beszélni a bírónővel. Rendszerint arról is csak informálisan, a gyerekektől, vagy éppen utólag szereztünk tudomást, hogy egyáltalán mikor aktuális a bírónő érkezése.

A speciális gondozó részlegről

Tekintettel arra, hogy tanárként nem találkoztam egyetlen lányanyával sem, erről a részlegről csak nagyon kevés tapasztalatom van. Legfontosabb ezek közül is éppen az, hogy az intézet célkitűzéseivel ellentétben, az anyák nem járnak iskolába.

Hogy miért szorulnak ki az oktatásból, erre azt a választ kaptam, hogy nem tudják megoldani gyermekeik ellátását, illetve felügyeletét a tanítási idő alatt. Ez egyben a nagyon szépen hangzó pedagógiai program hitelét is megkérdőjelezi, hiszen hol várható el a kismamáktól a munka és gyermeknevelés összehangolásának, a célszerű időbeosztásnak, az egymás közti ésszerű együttműködésnek (pl. óvoda-szerű gyermekgondozás, vagy akár csak felügyelet megszervezése) a megtanulása, ha nem éppen ebben az intézetben, ahol – elvileg – minden egészségügyi, szociális és szervezési segítséget megkaphatnak ehhez. Ennek az evidensként adódó szervezési munkának a vállalása helyett a gondon úgy próbálnak segíteni, hogy nagy anyagi igényű belső óvoda kialakítására vonatkozó pályázatot adtak be. Ez, ha megvalósulna, szintén hátráltatná az anyák és gyermekeik szocializációját. Szerencsésebb, és olcsóbb lenne, ha a kisgyerekeket felvenné a helyi önkormányzati óvoda és bölcsőde. (Addig pedig az anyák vigyáznának egymás gyerekére iskolaidő alatt is, ahogy akkor teszik, amikor valamelyikük discóban van).

Az utógondozó részleg

Annak elismerése mellett, hogy valóban nagyon komoly és nélkülözhetetlen munka folyik itt, jó lenne tisztázni, hogy valójában kiket, milyen feltételek mellett kívánnak befogadni és segíteni. Esetleg feltétel nélkül bárkinek, a legle-csúszottabbaknak, a mindenholonnan kiutasítottaknak is? Ebben az esetben azonban számolni kell azzal, hogy – mint nem egy esetben történt – a narkós, alkoholizáló, prostitualizáló, homoszexuális fiatalok befogadásával – azon túl, hogy az intézmény működési kereteit feszegeti - éppen azoknak a konszolidáltabb volt-javítóosoknak az itt maradását teszik lehetetlenné, akik megfelelő család- vagy lakáskörülmények miatt szeretnének pár évet itt eltölteni békés

körülmények között, vagyis akik ezzel a segítséggel nagy valószínűséggel rendezni tudnák sorsukat és talán megszabadulhatnának negatív hatásokat közvetítő régi környezetüktől.

Ezzel a dilemmával, azt hiszem, mindenképpen szembe kell nézni ahhoz, hogy az utógondozó részleg az lehessen, aminek a neve alapján lennie kellene.

Eredmények?

A célzott javító-nevelés helyett intézetünk, véleményem szerint, elsősorban önsajnálattal erősíti meg a lányokat. Úgy érzem, az intézet ahelyett, hogy arra tenné képessé a lányokat, hogy maguk alakítsák sorsukat, sok olyan feladatot vállal magára, ami nem az ő dolga lenne. A hangsúlyt – nem tudom, tudatosan-e vagy spontán – a védelemre helyezi, aminek azonban nem sok köze van a valódi gyermekvédelemhez. Védi őket a bíróságoktól – vagyis jó magatartást, kiváló szorgalmat hazudik, elhallgatva a javító-nevelés idejére eső nagyobb zűröket, lopásokat, szökéseket –, miközben semmit nem tesz azért, hogy ezek ne forduljanak elő. Védi – vagyis, ha indokoltnak látja, hosszabb-rövidebb időre eltiltja – a gyerekeket saját családjuktól, élettársuktól, miközben nem várja el őket olyan erkölcsi normákkal, tudással, viselkedéssel és kultúrával, ami képessé tenné őket arra, hogy belső kényszerből szakadjanak el régi életmódjuktól. Védi őket családjuk nyomorától, miközben pontosan tudja, hogy ezen a nyomoron akkor sem változtathat, ha a gyereket még öt évig bent is tartja. Az ilyenfajta szociális munka - bár nélkülözhetetlen - nem lehet az intézet feladata, erre embere sincs. A már említett személyiségfejlesztésen, testi-lelki egészségvédelmen, tanuláson kívül fontos lenne, hogy a gyermek pártfogójával már szabadulása előtt intenzív kapcsolatot tartson, és együtt próbálják megkeresni a gyerek képességeinek, életkorának és egészségi állapotának – amiket az intézet mégis jobban ismer, mint egy pártfogó – megfelelő munkahelyet vagy iskolát.

Az intézet politikájában eléggé elhibázottnak tartom azt is, hogy mindig extenzív módon próbál fejleszteni, vagyis nem igazán törődik a meglévő tevékenységek javításával, hanem mindig új, nagy, látványos dolgokba kezd bele, amiket azonban szintén nem tud megfelelően ellátni. Tagadhatatlan például, hogy nagy társadalmi igény van az utógondozó- és leányanya részleghez hasonló intézményekre, ám a jelen ellátási mód lehet, hogy a gondozottaknak több kárt okoz, mint hasznot, azáltal, hogy még szinte gyerekként véglegesen hospitalizálja őket. Az sem biztos, hogy éppen egy javítóintézet intézményi és fizikai keretein belül kell működni ezeknek a tevékenységeknek.

Tipikusan a kevésbé szerencsés fejlesztések közé tartozik a belső óvoda és bölcsőde már említett terve is. Ezekre az elképzelésekre gondolva az az érzésem, hogy ezek a görcsös próbálkozások mind az intézmény fennmaradását - ami időnként valóban veszélyben forog - és nem a növendékek érdekeit hivatottak szolgálni. Hiszen a jelenlegi magyar pályázati rendszer olyan, mint az egész társadalom: szeret látszateredményekkel dicsekedni, amik mögött általában semmi sincs. Előbb sikerülhet tízmilliókat szerezni látványos fejlesztésekről szóló, imponánsan megfogalmazott, nagyívű pályázattal, mint pár száz ezret egy újabb gyógypedagógus, nevelő stb. felvételére, vagyis a meglévő tevékenység hatékonyabbá tételére.

Egy-egy új részleg (pl. szolgáltatóház) megnyitása persze mindig látványos dolog, ünnepélyes esemény, amivel el lehet dicsekedni, meg lehet rá hívni a sajtót, minisztereket és tábormagokat, míg azzal, ha csak egyszerűen jól tesszük a dolgunkat, ha mondjuk beindítunk egy személyiségfejlesztő tréninget, vagy elvisszük a gyerekeket színházba, nem, az nem esemény.

Ennek fényében azonban ismét el kellene gondolkodni azon, akarja-e valaki valóban, hogy az intézet alaptevékenysége megmaradjon, mert ha igen, akkor erre a jelenleginél több pénzt kell adni, de szakszerűbb és hatékonyabb munkát is kell követelni.

*

A fentiek szerint jellemzett, diszfunkcionálisan működő - tevékenységét jószerivel csak gyermekmegőrzésre korlátozó - intézettől komoly eredményeket elvárni naivitás lenne. A legtöbb, amit tehet, hogy többé-kevésbé épségben megőrizze növendékeit szabadulásukig. Ha azonban gyökeres belső változtatásokkal ideálisan működne is, megfelelő kontextus nélkül akkor is kevés lenne az itt töltött egy év mélyreható változáshoz. A mégannyira megjavult fiatal, visszakerülve régi környezetébe, több ok miatt is ki van téve a visszaesés veszélyének. Egy év ugyanis nem elég a régi (nem kívánatos) baráti kapcsolatok elhalványulásához, miközben a megszokott környezetből kiemelés újabb sérüléseket is okozhat. Nehéz lehet a visszailleszkedés a társadalmi környezetbe (iskola, munkahely) és családgondozás híján a családba is.

Meggondolandó: valóban a jelenlegi javítóintézeti nevelés-e a legmegfelelőbb módszer a bünt elkövetett fiatalok javító nevelésére, s nem kellene-e alternatív megoldásokon is gondolkodni?

(Rákospalota, 1994-1995.)